

Protokol nahrávky*

Pamětník: Jan Císař

Natočeno: 19. 11. 2015, 5. 1. a 15. 1. 2016 v Praze

Natočil a zpracoval: Vilém Faltýnek

* Protokol nepředkládá ověřená fakta. Reprodukují informace v té podobě, jak je uvádí narátor, a to včetně jeho hodnocení. Případné vnější faktické korekce nebo zpřesnění jsou odlišeny hranatými závorkami.

1. NAHRÁVKA	
00:00:00	Představení pamětníka, rodiče, otec Oldřich Císař byl právník v Obchodní a živnostenské komoře, matka Karla, rozená Benhudová, byla magistra farmacie. Dětství v Hradci Králové. Do první třídy šel JC v roce 1938. Otec v roce 1916 rukoval do první světové války, ale po příjezdu na haličskou frontu onemocněl a zbytek války strávil léčbou. Příjezd německého vojska do ČSR v březnu 1939.
00:09:25	Jako dítě nechodil do sokola, jen krátce, zato vášnivě rád hrál fotbal. Taky velmi rád četl. Třídní učitelka je učila číst „globální metodou“, tedy nikoli slabikováním, ale učením celých slov a vět. Četl rychle, ale později měl potíže s korekturami. Knihy autorů Chocholouška, Třebízského, Jiráska, Sienkiewiczze, Maye...
00:18:05	Kdy se objevil zájem o divadlo. Rodiče měli divadlo rádi, matka ve Vyškově hrála ochotnický. V předškolním věku ho vzali na hostování Národního divadla s Prodanou nevěstou. Nebavilo ho to a utekl z představení. Naopak miloval loutkové divadlo, lidové loutkáře. Loutka „dupák“ byla jeden z největších divadelních zážitků. Vzpomíná na Hurvínka, to byl taky velký zážitek. - JC vychodil pět tříd obecné školy, pak rok v měšťance, pak gymnázium. Do školy chodili „na směny“, kvůli nedostatku prostoru (školu zabrali Němci). Nálety – mařily vyučování. Po válce se provoz školy (v Gočárově budově gymnázia) obnovil. O náletech moc nevěděli, zažili s rodiči dvojí, jednak nálet na Pardubice a pak kobercový nálet na Drážďany – ten byl slyšet a budil obavy.
00:32:05	O odboji neměl informace. Panovala nervozita, třeba když gestapo zatýkalo v sousedství. Rodinný přítel dr. Kálal byl zatčen a později popraven. - Osvobození v Hradci proběhlo klidně. Předčasné povstání v Holicích, Němci povstalce postříleli. Hradcem projížděli Američané jednat se Schörnerem. Hradcem neprošla fronta, nebojovalo se, do školy chodili do konce dubna. V místní posádce byli Rakušané. Sloužil tam pozdější rakouský prezident Kirchschräger, historik o jazzových koncertech v Hradci. Co v člověku zanechá zážitek okupace a nacistického teroru. Jednou rodiče dokonce museli na gestapo kvůli udání.
00:45:11	Po válce stále neměl představu, co bude dál studovat. Špatné studijní výsledky, teprve od kvinty se velmi zlepšil. Odmítal se učit nazpaměť Erbenovu Polednici, byl třídní hrdina a šašek. Ještě v oktávě uvažoval o právech nebo o literatuře. Divadlem si nebyl jist. Měl pražskou tetu, která milovala divadlo a zvala ho do divadla. Hned po válce viděl v Divadle 5. května Radokovu inscenaci Veselá vdova. Dadaisticko-recesistická linie inscenace se mu líbila, otevřela hlubší zájem o možnosti divadla. Později tam viděl Anouillovu Antigonu (režiséra Kurše).
00:57:23	Po roce 1948 byl osloven spolužáky z gymnázia, mj. Ivanem Palcem a Jiřím Krbem, aby se přidal do ochotnického souboru Mladá scéna, který vzniká na půdě ČSM. Zakladatelem Lubomír Javorský. V souboru také student Luděk Munzar. JC pochopil, že herectví nebude pro něj. Mělo to i politický podtext, zahajovali dramatizaci Makarenkova Začínáme žít. Pronikli na Jiráskův Hronov. Přes Mladou scénu poznal

	divadlo „zevnitř“. Učitelem na gymnáziu jistý Vágner, přispíval divadelními kritikami do komunistického časopisu Pochodeň, pak odešel do Prahy a nabídl mu místo sebe možnost psát divadelní kritiky. Sám se vzdělával, četl Šklovského, Mukařovského apod. Přes Javorského navázal kontakty s Hradeckým divadlem a tam poznal obor dramaturgie a v tom našel, co mu nejlépe vyhovuje, jako obor mezi teorií a praxí. Přihlásil se ke zkouškám na dramaturgii na DAMU a byl přijat.
01:12:01	Luděk Munzar, vzájemné setkání v Mladé scéně. Je introvertní herec. Jeho talent byl jednoznačný, hrál velké postavy, například v Jiříkově vidění. JC brzo pochopil, že herectví není jeho cesta. Hrál menší role. - Maturita v roce 1951. Společenské změny po válce. Měl blízko k dělnického prostředí, zlatá mládež, kam by přes otce měl přístup, ho nelákala. Otec po válce vstoupil do sociální demokracie. Na gymnáziu byl členem Studentské ústavní rady, měl na starosti kulturu a školní rozhlas. Radu zrušil Svaz mládeže, spolužáci z akčního výboru. Bližší kontakt s politikou měl ale až přes Mladou scénu. Byl také zkoušejícím Fučíkova odznaku. Nevadilo mu to, ani ho to obzvlášť nebavilo.
01:24:13	Po maturitě odjel na Stavbu mládeže na Ostravsko. Generační dobové nadšení, že můžou budovat. Odmítl se účastnit mravní mládežnické hlídky. Ambivalentní vztah: nadšení a zároveň různé směšné projevy. Na fakultě později komentoval nesmyslné akce a byl předvolán na svazácký výbor, kde ho označili za anarchistu, respektive recesistu. To ho zachránilo před vysláním do Sovětského svazu, kam nakonec odjel Leoš Suchařípa.
01:34:06	Otec v době politických změn, akceptoval připojení ČSSD ke KSČ. - Gymnaziální rozhlas a potíže s jazzovou znělkou. - Mikulášský večírek a manko způsobené spolužákem Palcem. - Tehdy byla možná jediná přihláška na VŠ. Průběh přijímací zkoušky. Byli velmi silný ročník: Leoš Suchařípa, Milan Lukeš, Zdeněk Hořínek, Miloš Smetana, Pavel Tumlíř, Štěpánka Haničincová, Viktor Dusil. Od spolužáků se mnoho dozvídal, otevírali mu oblasti, které neznal, např. Hořínek podněty ze spirituálního moravského prostředí.
01:48:03	Pedagogové: zvlášť vzpomíná na Františka Götze a Františka Vrba. Götz byl obětavý, vzdělaný, sečtělý, erudovaný a vypravěč. Během uhelných prázdnin si nosil do školy brikety, aby mohl učit a neošidil studenty. Vzpomínka, jak referoval o Hilarově inscenaci Romea a Julie. JC ale kvůli Götzovi přestoupil na divadelní vědu, Götz se totiž pokoušel o divadelní teorii, ale to nebyla jeho parketa. Do Svazu spisovatelů chodily grafomanské pokusy o současné drama a Götz je dával studentům hodnotit, JC to dělal velmi nerad. Např. Smetana s tím problémem neměl. Po 2 ročníku JC přestoupil. Ale Götze si velice váží jako praktika. Jako bývalý učitel na měšťance měl zvyk úvodem hodiny opakovat se studenty minulou hodinu. Zážitek, když JC dělal s Götzem rozhovor v Národním divadle za Vejražkova vedení. Oblíbené floskule! Götz je při rozhovoru zkoušel z Divoké kachny.
2. NAHRÁVKA	
02:08:04	<i>(pro videozáznam, vlastní záběr ale začíná později)</i> Druhým pedagogem, který na pamětníka během studií na DAMU zapůsobil, byl František Vrba. Díky němu studoval dílo Šaldy. Návrat Vrby z diplomatické služby ve Washingtonu. Na Vinohradech ideologická hra ruského autora A. Jacobsona Šakalové, diskuse s Vrbou, změnil názor. - Skripta Jana Kopeckého označila F. B. Mikovce a protitylovskou opozici za reakční bytost. Na základě studia dospěl k jinému názoru. Na zkoušce u Kopeckého řekl otevřeně svůj názor a Kopecký to uznal. Na škole spousta nesmyslů, ale dařilo se mu procházet a klást si otázky. - Vládl chaos, příklad s Jaroslavem Jiránkem, jehož estetika se nedostala na seznam zkoušek.

02:23:34	Navzdory totalitní stalinistické atmosféře byla možnost diskuse, osobnosti svázané s předválečnou dobou neměly potřebu bránit se jiným názorům. Příklad s výkladem K. H. Hilara, považovaného za eklektického, buržoazního demiurga. Černý pozval Goetze, aby promluvil o Hilarově Romeovi a Julii. Byl to zaujatý výklad, ale v jiném smyslu, než se očekávalo. - Kádrové věci, vylučování z kádrových důvodů, příliš nevnímal. Případ spolužáka Pavla Gryma, který byl vyloučen, po vojně u PTP se vrátil na školu.
02:30:35	Oborová specializace během studia, zaměření na historii české divadelní kritiky. Věnoval se tématu v diplomce. Hlavní základ – zájem o dějiny českého divadla. Když končil, začaly aspirantury. Vypsána aspirantura na dějiny českého a slovenského divadla. Dělal konkurz, protože z Bratislavy měla zájem taky Nataša Tanská, absolventka VŠMU. Musel si dostudovat slovenské divadlo. Průběh konkurzu. Zvítězil. - O divadelní praxi tehdy neměl zájem, k divadlu musel až později kvůli malérům. - Aspirantura v Bratislavě, psal práci o „hlasistech“, skládal jazykovou zkoušku, učil se rusky. - Po roce návrat do Prahy, časopis Divadlo: Vojtěch Cach přijal do časopisu za redaktora Jaroslava Vostrého a ten začal časopis orientovat jinam, zval své vrstevníky, vč. Jana Císaře. - Recenze na knihu Jána Borodáče So slovenským divadlom „Oslava nebo věda?“ Vyvolala vzbouření, stížnosti až k rektorovi Brousilovi. JC předpokládal, že po aspirantuře se stane odborným asistentem. Prezident Novotný tehdy prohlásil, že mladí jdou ze studií na učít, aniž by poznali praxi. Rektor se toho chopil a nejmenoval ho odborným asistentem.
02:51:28	Využil nabídku Miloše Fialy, odcházejícího dramaturga Státního zájezdového divadla (dříve Vesnického divadla) a vzal místo dramaturga. Vojenská služba, absolvoval ji v rámci vysokoškolského studia, plus dvě měsíční soustředění. Absolvoval jako podporučík. Později jako tlumočnick „došplhal“ na nadporučíka. Poslední cvičení absolvoval koncem 60. let ve střešovické Vojenské nemocnici. Vojenská historka, kdy byl pacientkou považován za lékaře. Vojna při studiu byla velká šance pro všechny. Společně tam chodila celá AMU, setkal se tam s M. Formanem, V. Vorlíčkem...
03:05:16	Byla to „velkolepě uspořádaná šmíra“. Vždycky měli místo a dalo se tam vydělat. Byl vedoucím dramaturgem. - Sešli se tam nejrůznější lidé, talentovaní umělci i lidé se škraloupem. Ředitel [František] Smažík. Postavení dramaturga. - Bylo 10 českých souborů a jeden německý. Za krkem jim seděla StB. Zázitek z Kadaně, kde dříve Němci protestovali proti ČSR a zájezdové divadlo tam hrálo o výročí. Byli vyšetřováni. V německém souboru hrála i skvělá herečka od [Maxe] Reinhardta. Zůstalo tu dost Němců, německý soubor fungoval hladce až do jeho odchodu 1. 1. 1960. - Režiséri německých inscenací: Ota Ševčík, Ivo [Fišer], lidé z lužickosrbského divadla v Budyšině. - Kdo byl Miloš Fiala.
03:17:33	Práce dramaturga v zájezdovém divadle: tématický úkol i organizační, bylo potřeba myslet na složení výjezdových skupin a jejich kombinace. Kromě představení pro dospělé i pohádky. Zažil ředitele Radmila Tomáška. Po něm nastoupil bývalý tajemník Václava Kopeckého, byl to těžký alkoholik, byl sem uklizen po opileckém průšvihů na ministerstvu. Převod časopisu Divadlo ze Svazu spisovatelů pod Svaz divadelní, odchod Vojtěcha Cacha, příchod Jaroslava Vostrého – JC z divadla do redakce odcházel rád. Sídlo Státního zájezdového divadla v Hloubětíně. Limity dramaturgické práce – nízký herecký potenciál, (ne)zralost publika. Už během působení ve Státním zájezdovém divadle spolupracoval s Divadlem a čekalo se, že až se uvolní místo v redakce, odejde tam.
03:33:01	Skvělá redakce: Milan Lukeš, Jaroslav Vostrý, Ivan Vojtěch, Libor Fára... Rozuměli si, otevíral se prostor. Vzorem Jan Grossman. Mohli psát o avantgardě. Tématické zaměření. Zabývali se tématy, která byla ve vzduchu. Měli přísná kritéria, pracovali s

	<p>autory, vraceli rukopisy. Článek Ferdinanda Pujmana v hexametru! Chtěli upravovat, nepochopili časomíru. Ekonomická situace kulturních časopisů, jmenovitě Divadla. Financováno Svazem. V redakci panovala shoda, občas neshody s příspěvatelem. - Možnosti publikování a HSTD. Problém s článkem o Jiřím Frejkovi jako oběti stalinského teroru, neprosadil ho. Jak se dala cenzura obejít, „neviditelný perex“. Cenzorem divadelního tisku byl dr. Řapek. Historika z Loutkářské Chrudimi, stranický dohlizitel byl výborný korektor. Případ článku Evy Uhlířové o sovětském divadle, byl povolán k Pavlu Auerspergovi z ÚV KSČ a Rzounkovi, dostal vynadáno za kritický obsah článku.</p>
03:57:31	<p>Dramatické přílohy Divadla, někdy i rozhlasové hry. Kdo je tam nosil, nevzpomíná si. Tři roky byl v Divadle, další tři roky v Divadelních a filmových novinách. Srovnání obou časopisů. - Návrat na divadelní fakultu v roce 1966. Na DAMU se po odchodu Goetze zhroutil výuka dramaturgie. Antonín Dvořák to nabídl J. Vostrému a JC. Řešili otázku, jak dramaturgii učit. Dramaturgie se posunula od literatury do prostoru divadla. Dramaturg musí umět posoudit inscenační možnost textu. - Z novin odešel i proto, že nebylo snadné připravovat kritický časopis o divadle vydávaný divadelním svazem. Nechtěl být šéfredaktor, který dělá divadlům propagaci.</p>
04:12:39	<p>Koncepce výuky dramaturgie na DAMU. Srovnání s Brněnskou JAMU, Srbova „nepravdivá dramaturgie“. Od avantgardního brechtovského antiiluzivního divadla se dostali k divadlu, které není závislé na textu. Profilace Prahy a Brna byla zřetelně pociťována až v 70. a 80. letech. - Konec 60. let, zvolen děkanem DAMU na konci obrodného procesu. V září 1968 nastoupil jako zvolený, ale ještě ne jmenovaný. Vláš zmatek, nic nestačil realizovat. Fakulta nebyla radikální, ale problémy byly u spolupracovníků zaměstnaných jinde, problém s Rudolfem Hrušínským a jeho posudkem z ND. Vzdal se v roce 1970 funkce děkana. Obrodný proces prožíval na fakultě a připravoval se na reformování fakulty, potřebnost reformy. Měl [s reformou] potíže, byla na něj udání.</p>
04:25:37	<p>Kdo šel proti němu? Středočeský kraj. JC byl uměleckým šéfem kladenského divadla. V Kolíně jmenován ředitelem Jiří Škobis, ale záhy zemřel, JC ho zastoupil. Na KV KSČ byl jistý Kofroň, šel proti JC. Štěstí bylo, že se znal s Vasilem Biřákem – společné vazby k Hradci Králové. Když začalo stranické šetření, Biřák to předal na školu a tam nechali JC přežít. Na fakultě proděkanka Eva Šmeralová, později jmenovaná děkankou. Zásluha hlavně stranického výboru AMU. Zůstal řadovým pedagogem. - 21. srpen 1968 – na chalupě Karlovy univerzity v Krkonoších, s manželkou a dvěma dcerami. Žena měla obavu vracet se do Prahy. První žena právnička, brali se na konci 50. let. „Bytová“ problematika. Po rozvodu se vrátil do Hradce. Tam žila i jeho současná žena. Po roce 1989 se odstěhovali do Unhoště.</p>
3. NAHRÁVKA	
04:38:42	<p>70. léta – poušť, byl rád, že učí. Dvě nečekané možnosti. Vedoucí katedry loutkářství Miroslav Česal nabídl možnost spolupráce. Pomoc Miloše Kirschnera. Loutkové divadlo – teoretická lahůdka. Skupova Plzeň, Mateřinka v Liberci, Naivní divadlo v Liberci. Psal do Loutkáře. Trvalo to více než 10 let. - Druhá možnost: amatérské divadlo. Zásluha Jiřího Beneše, šéfredaktora Amatérské scény. Pozval JC jako lektora na Jiráskův Hronov. Psát do AS mohl, co chtěl. Amatérské divadlo se mu stalo osudem. Mnoho zajímavých lidí, pro mnohé amatérské divadlo kompenzovalo neužitečné, ne-smysluplné činnosti. Pro amatérské divadlo byly velmi vhodné podmínky, refundace mezd atd. Možnost veřejného sdělení, v němž se našlo místo i pro druhý, utajený smysl.</p>
04:49:57	<p>Snaha kontrolovat obsah amatérských představení. Příklady omezení, většinou až při</p>

	<p>celostátních přehlídkách. Styky mezi amatérským a profesionálním divadlem. Alternativnost. Tady si české divadlo udržovalo kontakt s celoevropským prouděním. Mimořádná úroveň amatérského divadla. JC školil, psal příručky pro amatéry, účastnil se porot. Případ Petra Lébla a jeho amatérských inscenací. Vonnegutova Groteska. Svitavský soubor C.</p>
05:05:36	<p>V letech normalizace také vznik Lidové konzervatoře v Hradci Králové. Situace po roce 1989. JC poroty omezil, jezdí už jen na několik festivalů, např. na Popelku Rakovník, bez funkce, čistě ze zájmu. Loutky posléze opustil, ale amatérům zůstal věrný. Na Hronov ještě řadu let jezdil, „PC“ - Problémový club, dnes sedá v redakci časopisu, píše si Fosilní sloupek k amatérskému divadlu. Vrátil se k profesionálům, a ke kritické teoretické analýze současného divadla. - Po roce odchodu z děkanské funkce zůstal na DAMU. Zbaven funkcí. Nebyl si výsledkem jist, vyjednával si v jednu chvíli místo u vlakové pošty. Nabídka Miroslava Česala z loutkářské fakulty. Vliv M. Kirschnera. Když byl JC volen děkanem, protesty šly z loutkářské katedry, tak se s Česalem seznámil. Divadlo Drak, Jan Dvořák, jeho pojetí loutkového divadla pro děti, protikladné ke Kirschnerovu. Boje o Šípkovou Růženku. S Kirschnerem se JC občas potkával. V některých kruzích byl nežádoucí osobou.</p>
05:26:22	<p>70. léta, vize do budoucna: udržet se na škole a nenápadně publikovat aspoň skripta. Pro amatéry. - Vznik nových kateder na DAMU – Katedra teorie a kritiky, Katedra výchovné dramatiky. Začátkem 70. let byl vyslán do Utrechtu na akademii výchovné dramatiky, stal se na jistou dobu odborníkem. Sřetl se s pozdější osobností dětského divadla Zdenou Joskovou. Když se katedra zakládala, prosazoval, aby byla na divadelní fakultě [nikoli pedagogické na UK], aby lidé, kteří pracují s dětmi, věděli, co je to divadlo. „Žížalky“, cvičení praktikované v rámci dramatické výchovy. Jednou se na nějakém kurzu setkal při „žížalkách“ s Václavem Havlem. JC na katedře VD roky učil a učí dosud. Další nová katedra je Katedra autorské tvorby a pedagogiky. Ivan Vyskočil, je téměř geniální, ale dezorganizátor. Mohl být děkanem, ale nechtěl. Byl vedoucí katedry činohry, neuspěl, byla mu založena nová katedra.</p>
05:41:18	<p>Jak vypadala dříve budova školy. Dva trakty, „Karlovka“ a „Řetězovka“. V Řetězové byly původně krásné byty. Tam vznikla listopadová revoluce mezi studenty. Parta studentů se tam sešla o víkendu po demonstraci na Národní třídě. Pak se tam usadil stávkový studentský výbor. - V čem spočívala lahůdkovost loutkového divadla. Posunul teorii loutkového divadla pojmem „jevištní postava“. - Nabízelo se srovnání amatérského divadla 70. a 80. let s obrozeneckým divadlem 19. století. Ale byl v tom posun, u amatérů záleželo na tom, o čem se hrálo. Mladíci od Hany Budínské napsali manifest proti divadlu o ničem (Luděk Richter, Jaroslav Provazník aj.). Silná pozice zastánců tradičního divadla. - Po smrti Jiřího Beneše vedl Amatérskou scénu Pavel Bošek, JC byl předsedou redakční rady. Osobní vazby s Pavlem Boškem i Ivanem Vyskočilem, zatáhli ho na Šrámkův Písek. Když tento festival převzali svazáci, odešel odtamtud.</p>
05:56:36	<p>Jak se změnila publikační možnosti JC po roce 1989. Do SaDu se příliš nehodí, psal hodně do Disku, ale ten zanikl. Divadelní revue a Divadelní noviny. Není to tak slavné. Může vydávat na AMU, ale zájem...? Když se objeví génius, ale nebude mít konexe a osobní kontakty, tak mu to nikdo nikdy nevydá. Pozitivní příklad nakladatelství Kant. - Na čem pracuje. Snaží se zanalyzovat postmodernismus.</p>
06:00:04	<p>KONEC</p>